

търговия, занаяти, земледелие и рударство. Често подъ тяхна власт сж бивали и околнитъ села; поне тъй личи отъ едно мѣсто на рилския хрисовулъ (1378): „градътъ Стобъ нѣма никаква власт надъ манастирскитъ хора, нито надъ имота имъ, нито даже надъ единъ тѣхенъ косъмъ“.

Колкото се отнася до самитъ градове, то ние по-горе описахме подробно *Търново* (стр. 195 и 196). Следващиятъ по голѣмина е билъ *Бѣдинъ* на Дунава (римската *Bononia*, *Вѣдунъ* у гърцитъ, *Бодонъ* по маджарски, *Baudins* у *Boucaut*, *Budem* у Шилтбергера, *Diu* по ромънски, сега *Видинъ*), не голѣмо мѣсто съ напълно запазена голѣма крепостъ, чиито неправилни и масивни стени и кули сж построени на слоезе отъ римски камъни и кирпичи⁶⁰.

Срѣдецъ (древната *Serdica*, визант. *Τριᾶδιτσα*) билъ укрепенъ съ стени, но безъ акрополъ⁶¹. Името *София*, което се дължи на съборната църква *Св. София*, за пръвъ пжтъ четемъ въ документа даденъ отъ *Иванъ Шишманъ III* на *Витошкия манастиръ*: „въ градъ царства ми *Софи*“.

Голѣмъ Никополъ е сегашниятъ *Никополъ* на Дунава; срещу него билъ разположенъ *Малкъ Никополъ*, по ромънски по-рано *Турну Никополски*, а сега *Турну-Магурели*⁶². Отъ останалитъ крайдунавски градове се споменуватъ *Орѣховъ*, *Чрвенъ* при *Русе*, на мѣстото, гдето още въ *XVII* в. на разстояние половинъ день пжтъ отъ Дунава се виждали крепостни и градски развалини⁶³, и *Дрѣстѣръ* (римскиятъ *Durostorum*, сега *Силистра*). На *Черно море* сж били пристанищата и крепоститъ: *Созополъ*, *Поросъ* (и сега още заливъ и носъ *Форосъ*), *Скафида* (и сега още при устието на *Факидере* селото *Скефа*), *Анхиалъ*, *Месемврия* (старобълг. *Несебъръ*)⁶⁴, *Емона* (сега *Емине*), *Козъкъ* (сега *Козъкъ-къой*), *Варна* съ *Галата*, *Кастрица* (сега *Кестридже*), *Кранеа* (сега *Екерне*), *Карбона* (сега *Балчикъ*), *Каварна*, *Калиакра*, *Пангалия*, *Костанца* и *Ликостомионъ* или *Келия* при устието на Дунава⁶⁵. Освенъ това, на изтокъ прочути били: *Преславъ* (стр. 115), който тогава още не е билъ изпадналъ до положението на село, *Провадъ* (*Провадия*) или *Овечъ* (прѣвѣцов—овца); на западъ: *Ловъчъ*, *Стобъ* (не бива да се смѣсва съ *Щипъ*) на долна *Рила* (сега село съ развалини), а на югъ отъ *Балкана*: *Боруй* (*Верее*, сега *Стара-Загора*), *Сливенъ* и *Диамполъ* (*Ямболъ*).

13. Сакси (саси). Въ срѣднитъ вѣкове въ *Босна*, *Сърбия*, *България* и *Влашко* имало колонии на нѣмски рудокопачи, които българитъ и сърбитъ постоянно наричали *саси*.

Нѣма никакво съмнение, че тѣзи сакси сж дошли отъ маджарско начало въ *Босна*, а именно къмъ края на *XII* вѣкъ, при прочутия *Кулинъ банъ*; и сега още босненскитъ рудокопачи употребяватъ нѣкои старонѣмски изрази. По-къснитъ лѣтописи отдаватъ поселението на сакси въ *Сърбия* на *краль Стефанъ Владиславъ* (1234—1240), който пръвъ почналъ да сѣче сръбски монети. Въ сръбскитъ документи сакситъ за пръвъ пжтъ се появяватъ при *Владиславовия* приемникъ *Стефанъ Урошъ I* и отъ тогава често се споменаватъ чакъ до *XV* в.⁶⁶ Тукъ тѣ се поселили главно въ *Янево* и въ *Ново-Брдо* (*Nuovo Monte*, а по нѣмски споредъ *Brocquière* а въ *Nyeuberghe*), който градъ, споредъ *Константина Костенечки*, билъ „наистина сребѣренъ и златенъ градъ“. Наредъ съ рударството занимавали сж се тѣ и съ сѣчене на гори за орна земя, докато това имъ било забранено по *Душановия законъ* (1349). Въ 1388 г. дубровничанитъ писали „*Гойславу кефалии* (капитанъ) княза *Лазара* и пургаромъ (гражданитъ) *новобрдсѣмъ*“ — мѣсто, което до сега отъ мнозина се е чело неправилно и затова е било тъмно⁶⁷. Споредъ сръбскитъ лѣтописци, въ 1466 г. турцитъ завзели „саската църква“ въ *Ново-Брдо*, а после на следната година преселили цѣлото население въ *Цариградъ*. Въ *България* *саси* живѣли въ планинския градъ *Кипровецъ* (сега